

S KLAVÍREM DO MINULOSTI

Vydal: © Martin Vozar

Grafická úprava a ilustrace: Eliška Ostružková

Odborná korektura: Doc. Eliška Novotná

Nahrávky skladeb: Doc. Eliška Novotná

Zvuk: Luboš Výrek

Režie: František Mixa

Nahrávka zhotovena v Českém rozhlase Ostrava.

První vydání, Nový Jičín, 2018

Tisk: Tiskárna KLEINWÄCHTER holding s.r.o.

Čajkovského 1511, Frýdek-Místek

Přílohou této publikace je CD

Kontakt pro objednávky:

Martin Vozar

Bezručova 22, 741 01 Nový Jičín

Tel: +420 739 921 082

ISMN 979-0-706568-00-3

9 790706 568003

Předmluva

Milí mladí klavíristé, už jste určitě někdy navštívili starobylý hrad či zámek. Nahlédli jste do minulých časů, jak se lidé oblékali, jak bydleli. Možná jste přemýšleli o tom, jak asi vypadal všední den o staletí zpět, jak to vypadalo, když lidé slavili a těšili se ze společnosti druhých. Ve sbírce skladeb, která leží před vámi, najdete podobné informace, jen jsou převedeny do notových značek. Na vás je, abyste je oživilí řečí tónů, a přenesli tak své posluchače do dob dávno minulých. V každém období se i hudba malinko liší, sice stále vyjadřuje naše emoce, doprovází nás u tance a dovoluje nám snít, ale pokaždé má trochu jiný „kabát“. A protože se do not nedá vždy přesně vše zapsat – a kdysi to nebylo ani zvykem – je to veliký úkol pro nás interprety – hudbu správně pochopit a doslova ji správně převyprávět. U toho bych se chvílku zastavila: Hudba je vlastně vyprávění v jazyce, který běžně nepoužíváme, ale v jazyce, kterému mohou rozumět lidé na celém světě. – Není to úžasné? – Pokud chceme hudební zápis správně přednést, pomůže nám představa, že mluvíme pomocí slov, sousloví a vět. A tak stejně jako v mluvené řeči, i ve skladbě dáváme důraz na rozdílné slabiky – noty; některé vylehčujeme,

před některými se nadechneme a některé zesílíme (končíme-li větu), nebo zesílíme (když jsme například rozzlobení). My si dnes nemůžeme pustit nahrávku staré hudby pocházející z doby jejího vzniku, abychom se mohli inspirovat jejím zněním – máme ale možnost využít bádání hudebních vědců, kteří jsou schopni nám roušku tajemství tehdejší interpretace poodkrýt. Vy jste zatím na počátku své hudební cesty, a tak jsme pro vás připravili soubor skladbiček, který svým zpracováním může být průvodcem na vašem výletě do minulosti. Je důležité, abyste věděli, že skladatelé, kteří složili skladby zde uvedené, je nezapsali způsobem, který máte před sebou. V jejich zápise chyběly artikulační obloučky i poznámky k úhozu, nebyl zde prstoklad ani dynamika. Vlastně je to veliké dobrodružství z takto neoznačených not hrát, ale než se budete moci k takovému dobrodružství odhodlat, je zapotřebí zahrát si co nejvíce skladeb z daného období a poslechnout si soubory a interprety, kteří se hře staré hudby věnují celý život. Chceme vám tedy touto úpravou ukázat, jak by se dílka z období baroka a klasicismu mohla hrát a přikládáme také nahrávku, která vám chce být především inspirací.

Poznámky pro pedagogy:

Poznámky k artikulaci: naše úprava se opírá o několik základních principů užívaných ve „staré hudbě“. Veliká souvislost je zde se samotným nástrojem, na který se především v době barokní hrálo, a který měl ze své podstaty menší dynamické možnosti, než má dnešní klavír. Aby bylo možné hudbě dobře porozumět, musela být hrána „o něco zřetelněji“. Pracovalo se více s délkou tónů právě v souvislosti se zamýšlenou dynamikou – v pianech tak můžeme délku not zkrátit, odlehčit (např. u Menuetu Jamese Hooka na str. 10 – artikulace levé ruky na 2. řádku). Pokud byste chtěli zvýraznit některé basové postupy, pomozte si právě artikulací a mírně je protáhněte (např. třetí řádek v Promenádě od Alexandra Reinagleho na str. 8). Zvykem bylo také dbát na větší odlišení těžkých a lehkých dob. Většinou se nespojovaly noty přes taktovou čáru – tak aby vynikla první – těžká doba. Noty se spojovaly/oddělovaly také v souvislosti s harmonií. V této sbírce se nacházejí také skladby klasicistní, kde již artikulace není tak svázaná. V několika skladbičkách najdete vedle artikulačních také delší frázové obloučky. Je to vždy tam, kde jsme měli o celistvost fráze obzvláštní starost (Air Henryho Purcella, str. 40).

Poznámky k dynamice: Jak už bylo řečeno, možnosti moderního klavíru jsou jiné, než byly u nástrojů používaných před třemi staletími. Zůstane věčnou otázkou, nakolik je správné dynamiku chápanou z našeho pohledu aplikovat na starou hudbu. V dynamice jsou ale také skryté emoce. A my přece chceme, aby děti hudbu minulosti chápaly jako životnou výpověď o člověku radujícím se, plačícím, o člověku odvážném i ustrašeném. Opět prosím chápejte předkládané postupy pouze jako návrhy. Zapisovali jsme je s vnitřní logikou, s ohledem na stavbu a vývoj skladeb, ale rozhodně nejsou jedinou možnou normou. Zároveň se prosím neostýchejte hledat s dětmi další varianty – především časté repetice k tomu vybízejí.

Poznámky k prstokladu: Prstoklad obecně je navýsost individuální záležitost. Navíc má také svou historii – ne vždy se používaly všechny prsty apod. Námí navrhovaný prstoklad berte prosím tedy jako možnost, jak daná místa zahrát. Přizpůsobte jej velikosti a hbitosti hrající ruky. Hlavně u jednodušších skladbiček jsme se snažili maximálně vycházet z pětiprstové polohy ruky. Stejně úseky navrhujeme opatřit stejným prstokladem, někde uvádíme použitelné alternativy.

Poznámky k pedalizaci: Noty nejsou opatřeny zapsaným použitím pedálu. Vychází to jednak ze stylu hudby zde převažující a také z nedokonalosti takového případného zápisu. Skladbičky lze hrát bez pedálu, ale samozřejmě je lze vhodnou, úspornou a velmi citlivou pedalizací doplnit. Tuto bych doporučila např. u Allegretta na str. 23 a Ranního pozdravu na str. 36 od Cornelia Gurlitta (1820–1901). Je třeba vycházet ze zkušeností žáka a jeho schopnosti propojit pedalizaci se sluchem a stylovou vytříbeností.

Poznámka na závěr: V období baroka ve Francii bylo zvykem užití interpretačního stylu inégal. Jedná se (velmi zjednodušeně řečeno) o druh rubata. Inspiraci k takové interpretaci, která je přece jen bližší cembalové než klavírní hře, najdete v alternativních nahrávkách u Menuetu Jean-Henri d' Angleberta (str. 6) a u Menuetu od Jeana-Philippe Rameau (str. 35).

Přeji vám hojnost radostných okamžiků při oživování těchto historických perliček.

Ráda bych na tomto místě poděkovala své milé kolegyni Izabele Kožané-Manderla za konzultace u cembala.

Eliška Novotná

Tanec

Daniel Gottlob Türk
1750-1813

Moderato

2 1 2 1 3 1 5

mf

1

Detailed description: This system contains the first four measures of the piece. The treble clef has a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The bass clef has the same key signature and time signature. Fingerings are indicated above the treble staff: 2, 1, 2, 1, 3, 1, and 5. The first measure has a dynamic marking of *mf*. A first ending bracket is placed over the final two notes of the first measure. The bass line consists of whole notes: G2, G2, G2, and a half note G2 followed by a half note F#2.

5 2 1 2 1 4 3 1

p

2 4

Detailed description: This system contains measures 5 through 8. The treble clef has a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The bass clef has the same key signature and time signature. Fingerings are indicated above the treble staff: 5, 2, 1, 2, 1, 4, 3, and 1. The first measure has a dynamic marking of *p*. A first ending bracket is placed over the final two notes of the first measure. The bass line consists of whole notes: G2, G2, G2, and a half note G2 followed by a half note F#2.

9 2 3 (2) 1 4

f

1 5 1 5 2 1

Detailed description: This system contains measures 9 through 12. The treble clef has a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The bass clef has the same key signature and time signature. Fingerings are indicated above the treble staff: 2, 3, (2), 1, and 4. The first measure has a dynamic marking of *f*. A first ending bracket is placed over the final two notes of the first measure. The bass line consists of whole notes: G2, G2, G2, and a half note G2 followed by a half note F#2.

13 2 3

mf

1 2 4

Detailed description: This system contains measures 13 through 16. The treble clef has a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The bass clef has the same key signature and time signature. Fingerings are indicated above the treble staff: 2 and 3. The first measure has a dynamic marking of *mf*. A first ending bracket is placed over the final two notes of the first measure. The bass line consists of whole notes: G2, G2, G2, and a half note G2 followed by a half note F#2.

